

**Голодомор – геноцид 1932-1933 рр. в Україні:
передумови, причини й наслідки**

Аналізуються ідеологічні й програмні засади марксизму-ленінізму щодо побудови комуністичного суспільства на руїнах Російської імперії. Розкрито антиселянську політику більшовизму в Україні у період організації колективних господарств.

Ключові слова: українське селянство, голод, хліб, репресії, геноцид.

Ideological and programmatic principles of marxism-leninism are analysed in relation to the construction of communist society on ruins of the Russian empire. The antipeasant policy of bolshevism is exposed in Ukraine in a period organization of collective economies.

Key words: Ukrainian peasantry, hunger, bread, repressions, genocide.

«Шлях нашого народу, - писав видатний син України Іван Огієнко (митрополит Іларіон) завше був тернистим, був важкою хрестною путтю, що вела на Голгофу». Такою Голгофою для нас став організований сталінським режимом геноцид у 1932-1933 рр.

«Прах мільйонів жертв стукає в наші серця»- так назвали своє звернення до Президента України у 1993 р. представники української інтелегенції з приводу 60-річчя Голодомору. І буде стукати до тих пір поки буде жити наш народ, поки не буде встановлена кожна жертва сталінізму від немовляти до людей похилого віку, поіменно не будуть названі московські й місцеві кати з партійно-радянської й господарської номенклатури, а правду про голод-геноцид проти народу, який живе на кращих у світі ґрунтах і в ідеальних умовах для землеробства, не будуть знати у найвіддаленіших куточках Планети.

Штучний голодомор в Україні належить до найжорстокіших і найбільших актів

геноциду які знало людство. Які ж передумови цього злочину Комуністичної партії Радянського Союзу, як ядра диктатури пролетаріату, засобами якої її лідери здійснювали будівництво «авторитарного комунізму», чи «державного соціалізму», як визначив цей устрій М. Бакунін.

Ідея загальної рівності, щастя століттями володіла й володіє розумом людей. В усіх «Утопіях» (з грецької - неіснуюче місце) було багато протиріч, які людство так і не вирішило. Утопісти рішуче відкидали приватну власність, але залишали рабів, диктаторів і наглядачів. Навіть Томас Мор заходив у безвихідну ситуацію: «Ніколи не можливо жити заможнo там де все спільне. Яким чином можливий достаток, якщо кожний буде ухилятися від роботи, тому-що його не примушує до цього нестаток, розрахунок і особистий прибуток, а з іншого боку міцна надія на чужу працю дасть можливість лінуватися?».

Без сумніву, негативний досвід утопістів знали основоположники марксизму. Натомість, продовжили боротьбу з приватною власністю. Тези К.Маркса про «ідіотизм селянського життя» і Ф. Енгельса «про несумісність соціалізму з парцельним (свій клапчик землі) виробництвом були використані Леніним і Сталінінм для обґрунтування колективних форм сільськогосподарського виробництва.

Аналізуючи причини голодоморів в Індії (1866 р.) і Алжирі (1868 р.), Маркс робить висновок, що «соціальна революція», справжній прогрес – це великі жертви, гостра боротьба між різними верствами суспільства, навіть між країнами саме за продовольство. Енгельс продовжить розвивати ідеї Маркса і 1893 р. у зв'язку з кризою поміщицьких землеволодінь й необхідністю аграрних перетворень в Росії напише М. Даніельсону: «Процес зміни близько 500000 поміщиків, близько 80 млн. селян новим класом буржуазних земельних власників може бути здійснений лише ціною страшних страждань і потрясінь..., через гори трупів» [15, с. 33 – 34].

Аграрні реформи П. Столипіна 1906 й 1910 років у Росії обійшлися без «гір трупів». Лист Енгельса М. Даніельсону був добре відомий російським марксистам, ще у 1908 р. його опублікували в журналі «Минувшие годы» (№2).

Для здійснення соціальної революції Маркс пропонував: концентрацію засобів виробництва в руках держави й націоналізації землі; створення чистого

нетоварного без ринкового суспільства, що базується на загальнонародній формі власності; запровадження прямого товарообміну; встановлення абсолютного директивного планування зверху, а все це неминуче приведе до централізації і концентрації влади, як і трапилось в СРСР, у руках КПРС, а вірніше її керівництва.

Віддамо належне Марксу, який у листі до російських читачів, опублікованому в журналі «Отечественные записки», заявив, що його з Енгельсом погляди на відмінність майбутнього некапіталістичного суспільства від суспільства сучасного «являются точными выводами из исторических фактов и процессов развития и вне связи с этими фактами и процессами не имеют никакой теоретической и практической ценности. Конструирование будущего и провозглашение раз и навсегда готовых решений для грядущих времён не есть наше дело [14, с. 364].

З гострою критикою ідеології державного соціалізму Маркса виступав прихильник соціалістичної ідеї, анархіст, один із головних його опонентів М. Бакунін, який боровся за визволення людини від насильства будь - якої влади: політичної, економічної, духовної. Він засудив ідею диктатури пролетаріату, за якою робітничий клас мав керувати селянством, тому-що він більше організований і освічений. А чому не буржуазія – вона більш організована й цивілізована, відповідав Бакунін Марксу. Передбачаючи можливі дії соціалістів-державників Бакунін писав: «Они попробовали бы навязать коммунизм крестьянам, они подняли бы и вооружили против себя всю крестьянскую массу и чтобы подавить крестьянский бунт, они принуждены были бы прибегнуть к громадной вооруженной силе...». А мілітаризація держави і зміцнення її могутності для боротьби з селянством привели б за Бакуніним до появи державного машиніста – диктатора, імператора. Відомий вчений також описав на сторінках праці «Анархия за Пруденом» і картини майбутньої колективізації. Комуністична держава, стверджував він, поставить себе на місце вільних землеробських асоціацій і займеться централізованим адмініструванням праці землеробів. Ця держава «поручит своей бюрократии заведовать обработкой земли, выплачивать заработок крестьянам, что приведёт к ужаснейшей безурядице, к плачевному расхищению и к гнуснейшему

деспотизму» [8].

Як у воду дивився великий борець з російським самодержавством, письменник і вчений-соціолог М. Бакунін. Але привид, а правильніше примара комунізму вже бродила Європою, і не так Європою, як просторами Російської імперії. Ленін і більшовики стверджує М.Бердяєв у праці “Русский коммунизм”, “об’єднали Маркса з Стенькою Разінім”. Вони відкинули детерміністичну, еволюційну, наукову сторону марксизму, а прийняли лише його месіанську, міфотворчу релігійну сторону, яка допускала екзальтацію революційної волі, що висувала на передній план революційну боротьбу пролетаріату на чолі з партією проти буржуазії і селянства, яке вони назвуть пізніше останнім капіталістичним класом. Бердяєв зробить пророчий висновок, «що матеріалістичний і атеїстичний комунізм або приречений на невдачу і загибель, або на створення суспільства, подібного механізму, в якому неможливо вже буде розрізнити людський образ» [2, С. 43].

Загрозу марксистської ідеології еволюційному демократичному розвитку людства викрив наш геній І.Франко. Критикуючи марксистську соціальну доктрину людського поступу він переконливо доводить, що у «народній державі» К. Маркса і Ф. Енгельса людське життя опинилось би під владою чиновників від коліски до гробової дошки, що «люди виростали б і жили би в такій залежності, під таким доглядом держави, про який тепер у найабсолютніших поліцейських державах нема й мови. Народна держава стала б величезною народною тюрмою» [25]. З перших днів колективізації і до смерті тирана Сталіна політвідділи МТС і радгоспів, озброєні оперуповноважені (росіяни за походженням), які були в усіх українських селах, контролювали кожний крок і дію селянина, як інші каральні органи весь народ.

Натомість, саме таку соціальну доктрину в майбутній революції сповідував молодий марксист В.Ульянов у голодному 1891р., перебуваючи на засланні в Самарі. Він рішуче виступив проти діяльності Особливого комітету допомоги голодуючим. На зауваження свого друга О. Беякова В. Ульянов відповів, «что последствия голода – рождение промышленного пролетариата, этого

могильщика буржуазного строя, - явление прогрессивное, ибо содействует росту индустрии и двигает нас к конечной цели, к социализму, через капитализм... Но именно только последствия голода создают прогрессивное явление, а не самый голод» [5]. Звичайно, голод приносить лише великі страждання і смерть людям.

Ідеї зросійщеного тоталітарного марксизму перемогли. Примара комунізму з перших днів будівництва нового суспільства привела з собою голод. Організатором голоду на теренах поваленої Російської імперії виступили більшовики на чолі з В. Ульяновим (Леніним). Людина, яка ніколи фізично не працювала, не була у наймах, не знала фабрично – заводського середовища і виробництва, майстер політичного крутіства, дурисвітства і канібальської жорстокості, пише Микита Шаповал у статті, «На смерть тирана» 23 січня 1924 р., – стала «будувати нове суспільство» від імені пролетаріату, висловлювати його «волю», «думки», «вимоги». «Це і є прикмета вроджених до панування. Він так міг би говорити іменем інших груп населення», – стверджує автор [26].

Автор книги «Ленин и его семья (Ульяновы)» Г. Соломон – більшовик, який товаришував з «вождем» запитав у нього з приводу подій після Жовтневого перевороту в Росії: «Що тут відбувається? Невже це ставка на соціалізм, на острів «Утопія», тільки у величезних розмірах? Ленін різким, владним голосом відповів: «Никакого острова «Утопия» здесь нет. Отныне Россия будет первым государством с осуществленным в ней социалистическим строем». А взагалі продовжував він: «Дело не в России, на нее, господа хорошие, мне наплевать - это только этап, через который мы проходим к мировой революции...» [5].

«Злодійський геній Леніна» (так його охарактеризував товариш по партії меншовик О.М. Потресов) одразу ж після Жовтневого перевороту запроваджує в Москві, Петрограді й інших містах де перемогли більшовики, елементи політики воєнного комунізму: воєнний, судовий, репресивний примус, інститут заручників, загальну трудову мобілізацію й повинність; створює трудові армії, продовольчі загони для впровадження політики прямого товарообміну.

Комуністичний штурм більшовиків засобами політики «воєнного комунізму» призвів до страшного голоду 1921-1923 рр. в Україні й окремих регіонах Росії і Ленін

визнав цей факт. Більшовики вивезли із України з урожаєм 1921 р. близько 30 млн. пуд. зерна (з них 1 млн. пуд. з фонду допомоги голодуючим). Таке ж пограбування вони здійснили і наступного року. Голод охопив не лише селян, а й населення міст. Комуністична влада оголосила селянам війну. Проте, ця трагедія не зупинила тирана який продовжував неодноразово повторювати, що «последний и решительный бой» буде проти них у 1931 р. і «бой с ними будет такой, которого еще не видел мир»[13, С. 401-404].

Загроза поразки у боротьбі за владу примусила більшовиків тимчасово відмовитись від комуністичного штурму і запровадити рішенням Х з'їзду РКП(б) у березні 1921 р. нову економічну політику. Ленін, а після його смерті Сталін, неодноразово заявляли, що це був вимушений відступ для того щоб зібратися з силами у боротьбі з селянством і продовжити будівництво авторитарного комунізму. Він, вслід за Леніном оголосив заможних селян найзвіршіми, найдикішими експлуататорами, вампірами, кровопивцями, павуками й злодіями [19, С. 319].

Криза хлібозаготівлі 1928-1929 рр. і перехід більшовиків до політики ліквідації заможних селян (куркулів) як класу, про що Сталін оголосив 27 грудня 1929 р. у доповіді на науковій конференції аграрників – марксистів, знову поставила на порядок денний воєнно -комуністичні методи господарювання [16, с. 180]. Намсправді так звані куркулі були ліквідовані більшовиками ще протягом 1918 – 1919 рр.

Причини Голодомору носять доктринальний характер. Вони виходять із програмних засад марксизму – ленінізму. Головна причина – це аграрна політика більшовиків на рубежі 20 - 30-х років. Без сумніву, ідея колгоспного будівництва витікає з продрозверстки, з ідеології і практики воєнного комунізму, застосуванням якої більшовики вирішили проблему утримання влади і боротьби з контрреволюцією. Ідея створення колгоспів і радгоспів скаже Сталін була нами запущена ще у період Жовтневого перевороту: «Партія передбачала їх необхідність і це знайшло відображення у програмі РКПб прийнятій на VIII з'їзді у березні 1919 р.» [12, с. 64]. Більшовики добре знали історію управління суспільством за допомогою пограбування й

розподілу продуктів харчування.

І це не дивно, адже продовольча проблема стала головною з перших днів радянської влади. Селянин не хотів безкоштовно віддавати хліб, працювати виключно на хлібозаготівлю. Інша річ праця в колгоспі під командою бригадира й голови та наглядом каральних органів. Результати такої праці були колгоспні (державні) і могли централізовано вивозитися за межі артілі. Таким чином усупільнення сільськогосподарського виробництва партія визнала основним і найдієвішим методом стягнення продрозкладки і загалом хлібозаготівлі.

У тоталітарній системі більшовицької влади не було місця самостійності, як категорії людської поведінки. Селянин – власник, селянин-виробник був самостійним, він годував сім'ю і державу. Він стояв на шляху колективізації, щоб його знищити потрібно було організувати голод.

Голодомор був спланованою акцією чи викликаною необхідністю пограбування селян для вилучення коштів на індустріалізацію?

І те і інше! Індустріалізація була вагомою складовою ленінського плану будівництва соціалізму, а селянство за Леніним було його основним ворогом, «дрібнобуржуазною стихією». Селянин є реакційним і відсталим, неодноразово повторювали у своїх заявах лідери більшовиків. «Селянське море стихійне, - говорив Сталін, – і у масовому масштабі породжує капіталізм, а тому його необхідно знищити». У 1928 р. Сталін і соратники вирішили форсувати індустріалізацію країни за рахунок селян: знижують закупівельні ціни на хліб і паралельно стрімко піднімають ціни на помислові товари, що постачаються в село; швидко зростали непомірні й різноманітні податки на селян, підприємців і ремісників; маса промислових товарів зменшилась, а ціни значно підвищилися .

Уже з 1928 р. селяни почали голодувати , вони стали приховувати хліб від держави. Перед режимом став вибір, або війна з селянством, або загнати його у колгоспи й радгоспи і там забрати хліб. Шляхом відчуження від землі, від розподілу виробленої продукції, селян перетворити у кріпаків радянської влади.

Українське село, згідно з Законом про єдиний сільськогосподарський податок на 1930-31 рр. було обкладене найбільшим в СРСР податком, за

визначеною владою школою прибутковості. Норми прибутковості 1 га землі : ріллі, засіяного поля і луків для України становили відповідно 40, 58 і 26 крб. А для Російської РСФР - 37, 46 і 16 крб.

Норми прибутковості від худоби (в крб.) [11] :

	Кінь	Віл	Велика рогата худоба
Росія	20	11	15
Україна	26	20	20

В окремих областях України вони були значно більшими.

Закріпачення селян державою відбулось у найкоротші строки. ЦК ВКПб постановою від 5 січня 1930 р. планував завершити колективізацію восени 1930 р. або навесні 1931 р., а перший секретар ЦК КПБУ Косір прийняв «зустрічний план» завершити цю справу до осені 1930 р. Україна стала на порозі громадянської війни. За даними ГПУ лише з 20 лютого до 2 квітня 1930 р. відбулося 1716 масових виступів селян, з них 15 збройних, проти колективізації. А протягом року їх було вже понад 4 тис., їх головним гаслом була вимога відновлення самостійної української держави [24].

Комуністична влада жорстоко придушувала опір повсталих селян України. Державне політичне управління у 1932 – 1933 роках заарештувало близько 200 тис. осіб, яких судили, відправили до тюрем і в заслання до східних регіонів СРСР [6]. [Грабовський С.]. Репресії чинили також міліція, військові, партійні органи.

Аграрна політика більшовиків знекровила продуктивні сили сільського господарства України. У 1930 р. з 22,9 млн. т. зібраного зерна у селян було вилучено 7,8 млн. т. хліба. Наступного 1931 р. зібрали 17,6 – млн. т. , а вивезли 6,9 млн. т. З валового збору 1932 р. , що становив 12,8 млн. т. забрали 7 млн. т. Залишилося лише насіннєве зерно . Українське село залишилося без хліба. Протягом 1932 – 1933 рр. СРСР вивіз у Західну Європу понад 2,8 млн. т. зерна, переважно

українських селян [3, с. 94; 7].

Сталінський режим продовжує формувати державний продовольчий фонд у натуральній формі (зерно, овочі, фрукти, соління, тощо) шляхом примусу, пограбувань і репресій. Восени 1932 р. в Україну направили 112 тис. партійних, радянських активістів і працівників НКВС для примусового вилучення у селян продуктів харчування. Близько 50 % награваного діставалося їм.

Селяни у відповідь виходять з колгоспів. Лише у першому півріччі 1932 р. кількість колективізованих господарств в Україні скоротилася на 41,2 тис. За січень цього ж року до міст втекли близько 127 тис. людей. До 40 % колгоспної ріллі в 1932 – 1933 рр. так заросло бур'янами, що вони заглушували жито, пшеницю та інші зернові культури [6].

Влада скорочує до мінімуму присадибні ділянки колгоспників, щоб примусити їх шукати засоби проживання виключно у праці на колгоспному лану. Перший секретар ЦК КПБУ П. Постишев, один із головних виконавців волі верховного ката Сталіна, у лютому 1933 р. заявив: «Кращим мірилом якості керівництва сільським господарством були і є хлібозаготівлі» [11].

Колективізація і хлібозаготівля супроводжувалися репресіями і масовими вбивствами селян та їх дітей каральними органами, представниками місцевої влади і активістами.

Боротьба українського селянства проти колективізації, проти ствердження більшовицьких порядків виявила себе у масових втечах селян у міста, виходу з колгоспів і виступах проти влади які нерідко носили форму збройного опору.

Щоб не допустити втечу селян до міста режим у 1932 р. запроваджує паспортний режим та інститут прописки. Селянам паспортів не видавали, а виїзд із села у місто для праці і проживання був лише з дозволу керівництва колгоспу і районних органів влади. 7 серпня 1932 р. ЦВК і РНК СРСР прийняли закон про охорону державного майна, написаний власноручно Сталіним, згідно якого за розкрадання урожаю, худоби тощо розстрілювали з конфіскацією майна, а за незначні крадіжки (збирання колосків, пригорщі зерна) позбавляли волі на 10 років, навіть дітей починаючи з 12 – літнього віку. Більшовицька влада, щоб

остаточно припинити втечу селян від голоду і ліквідувати їх опір, у грудні 1932 р. заносить на «чорну дошку села які злісно саботують хлібозаготівлю», а 22 січня 1933 р. Сталін власноручно написав директивний лист ЦК ВКП (б) і РНК СРСР [23], в яких документально було засвідчено про намір Кремля засобами конфіскації будь якого продовольства і заборони виїзду селян з України і Кубані в інші регіони організувати масовий голод українських хліборобів. Населення Кубані становило понад 70% етнічних українців.

Жертвами цих драконівських законів стали сотні тисяч селян. Блокада поселень селян військами, тотальне пограбування їх господарств, завершили виконання більшовиками плану організації Голодомору в Україні.

Масове голодування селян охопило всі 55 тис. українських сіл з весни 1931 р. і тривало до зими 1934 р. Воно супроводжувалося масовими вбивствами дорослих і дітей, людоїдством, самогубством. Особливих страждань зазнали діти які становили понад 38 % сільського населення. У кожному селі помирали сотні дітей від голоду, їх масово забивала влада за збирання з поля колосків, вони ставали жертвами людоїдів. Смертність дітей, за неповними підрахунками, сягала понад 50% до загальної кількості жертв Голодомору [3, с. 129].

У січні 1933 р. лютував голодомор, а керівник ДПУ УСРР В. Балицький зі своїми кадрами міліцією і сільськими активістами за період від 1 грудня 1932 р. до 25 січня 1933 р. знайшли у напівмертвих українських селян 14956 ям, 621 «чорну комору» і 1359 інших таємних сховищ, з яких вилучили 1718,5 тис. пудів виробленого хліборобами зерна. [10, с. 179].

Невід'ємною складовою сталінського плану геноциду українського народу було згортання українізації і посилення репресій проти інтелігенції, виселення понад 1 млн. українців і заселення їх землі росіянами.

Сталінський режим у процесі створення колгоспів втягнув селян у виробничі відносини, що будувалися на примусовій праці, обмежені прав і свобод, поділі продукту їх праці у натуральній формі між ними і державою. Це була кріпосницька система відносин. Селяни були відсторонені від керівництва так званими колективними господарствами. Сталін у доповіді «Про роботу на селі»

11 січня 1933 р. на об'єднаному Пленумі ЦК і ЦКК партії, відзначаючи «успіхи» радянської влади в сільському господарстві, заявив: «ми (тобто партія, а не колгоспники П.Ч.) покликані керувати колгоспами..., а політвідділи МТС і радгоспів (каральні органи партії. П.Ч.) є одним з тих вирішальних засобів, за допомогою яких можна буде усунути усі хиби» [22, с. 221].

Які хиби мав на увазі диктатор. Можливо лише економічного характеру? Ні. Він думав про завершення плану ліквідації українського етносу, який мав великий досвід національно – визвольної боротьби і не сприйняв ідеї марксизму - ленінізму. Доля радянської влади і соціалістичного будівництва у вирішальній мірі залежала від продуктивних сил України, про що постійно говорив Ленін і його соратники.

А тому «етнографічний матеріал мав бути змінений», засобом Голодомору, а територія України заселена російським населенням. Як стверджував у депеші в Рим італійський консул у Харкові Серджіо Граденіго, за інформацією високопосадовців із ГПУ, «катастрофа обмежена винятково Україною, Кубанню і Середньою Волгою», де переважно жили українці. За даними консула режим мав за мету ліквідувати українську проблему – винищенням від 10 до 15 млн. людей, переважно селяни [3, с. 132]. Так, як «национальный вопрос, - за Сталініним, - есть по сути дела вопрос крестьянский» [20, с.72].

Сталінський голодомор мав ще одну мету – зупинити, а потім знищити, розчинити в російській культурі – українську культуру, яка переживала у 1917 - 1930 рр. великий розквіт і піднесення. Селянство, що становило 23,3 млн. людей з 31,2 млн. населення України було основним носієм національних і культурних традицій, соціальною базою українського національного відродження.

Керівництво більшовицької Росії усвідомлювало, що для відродження російської, але вже радянської імперії, необхідно поглинути Україну, а для цього якнайшвидше ліквідувати соціальне джерело українського опору – селянство. Воно, стверджував Сталін, «являє собою основну армію національного руху...». Селянство було також носієм релігійних традицій і тим суспільним середовищем де зміцнювала свої устої православна церква, проти якої більшовики вели війну не на життя, а на смерть.

Підсумовуючи результати колективізації на I Всесоюзному з'їзді колгоспників - ударників у лютому 1933 р. тиран всіх часів і народів заявив: «Ті труднощі, що стоять перед вами, не варті навіть того, щоб серйозно про них говорити... Ваші... труднощі товариші колгоспники це дитячі іграшки»[5].

На Уманщині Олександра Рабенко з'їла 7 своїх дітей, її брат – рідного сина. У селі Масиняківці Кіровоградської області, де народився відомий український письменник С. Плачинда, у «сталінській грі» з селянами України загинуло понад 911 дітей. Вижили лише двоє, він і сусідська дівчинка. Якщо визнати число жертв Голодомору у 10 млн. осіб (справжня цифра не встановлена), то діти серед них становили понад половину . У вересні 1933 р. за шкільні парти не сіло понад дві третини учнів.

Колективізацією і Голодомором – геноцидом керівництво більшовицької партії на чолі з Сталіним утвердило тоталітарну систему влади в країні : було ліквідовано приватну власність у тім числі на землю; розпочався процес ліквідації людини індивідуально мислячої самостійної, національно й політично свідомої не лише в партії, а й у всіх соціальних групах і класах; держава забезпечила себе безкоштовною робочою силою через Гулаг, а сільськогосподарське виробництво через колективізацію і перетворення селян у найманих батраків.

«Репресії в галузі соціалістичного будівництва, - згідно заяви Сталіна на XVI з'їзді ВКП(б) у 1930р. - стали необхідним елементом наступу ...» Сталінські репресії проти так званого «ухилу до українського націоналізму», що «розрісся до державної небезпеки» і « став головною небезпекою» (з доповіді Сталіна на XVII з'їзді ВКП (б) у січні 1934 р.), знищили все живе, що могло свідчити про національно-політичну окремішність українського народу у політичній, господарській і культурній сферах його життя. У боротьбі з національно-визвольним рухом в Україні сталінський режим розстріляв і замучив у таборах протягом 20 – 30-х років ХХ ст. ціле покоління українських патріотів: понад 200 письменників, десятки тисяч діячів інших галузей культури, серед яких усіх бандуристів, що зібралися на свій форум у Харкові, Українську автокефальну церкву, Українську академію наук , знищив усю українську літературу, яка досить

повно виявила ідейний і духовний зміст та європейський демократичний напрям розвитку.

Напередодні Голодомору – геноциду у 1931 р. на теренах СРСР мешкало 81 млн. 195 тис. українців і 77 млн. 791 тис. росіян. Ці цифри наведені в підручнику «На великой стройке. Рабочая книга для третьего года обучения в сельской школе». Выпуск 1. Государственное учебно-педагогическое издательство Москва – Ленинград, 1932 р. [9]. Натомість, Зімон Герхард у статті «Чи був Голодомор 1932 – 1933 рр. інструментом «ліквідації» українського націоналізму » (Український історичний журнал. – 1990. - № 2. – с. 120) стверджує, що за даними перепису населення в СРСР у 1926 р. в Росії проживало лише 8 млн. українців.

Знаючи політику й технологію перепису населення сталінським режимом можна переконливо заперечувати ці дані як необ'єктивні. За Всесоюзним переписом 1939 р. 86,8 % населення Краснодарського краю, яке до цього в абсолютній більшості складалося з українців – нащадків Чорноморського козацтва, зареєстрували як росіян [4]. У 1989 р. українців в УРСР налічувалося 44,2 млн. осіб (у 1926 р. – 31,2 млн.), натомість чисельність росіян в СРСР зросла за відповідний період з 77,8 млн. до 145,2 млн.

Масовий терор проти українського народу в СРСР тривав понад 70 років. Натомість, голод, що супроводжував постійно простих будівників так званого соціалістичного суспільства, зупинив цей наступ і став вагомою причиною ліквідації комуністичної утопії – СРСР – на початку 90-х років ХХ ст.

Геноцид українського народу 1932-1933 рр. спричинив зміну генетичного коду нації, стверджував не без підстав один із перших дослідників проблеми американський вчений Д. Мейс. Він же визначив основні ознаки постгеноцидного суспільства, що перешкоджають нам будувати незалежну соборну демократичну Україну. Це постійне відчуття психологічного тиску, страху й комплекс меншовартості; викривлена культура, її сурогатність, майже відсутність україномовного культурного середовища із-за байдужості влади до проблем державної мови та намагання запровадження двомовності; часткова амнезія національної історичної

пам'яті, що гальмує процес виховання у громадян національної і політичної свідомості; відсутність національної еліти, натомість гіпертрофоване поширення регіональної, представники якої не усвідомлюють відповідальності перед народом і державою, не мають уявлення про перспективи розвитку, проте у їх діях чітко виражені меркантильні та прагматичні цілі, жага до влади та нагромадження капіталу, а як наслідок стагнація економіки й багатовекторність політики [17].

Голодомор – геноцид придушив глибинний «рефлекс свободи» в українців, а також більшу частину морально-правових рефлексів і перетворив їх у цьому сенсі на правових і моральних нігілістів, що майже консервує процес створення громадянського суспільства й національної еліти.

Як наслідок, за 20 років незалежності влада, в складі якої значна кількість високопосадовців – корупціонерів, олігархів, політиків і злодіїв обібрала всю країну. За оцінками ООН за межею бідності нині перебуває понад 80 % українців. Менше ніж 1% населення країни розпоряджається та споживає 85 % національних багатств України. Понад 75 % належить 400 найбагатшим сім'ям. Сьогодні частка заробітньої плати у собівартості українських товарів становить 6 %, тоді як у країнах Західної Європи сягає 45 %. Пересічна місячна зарплата українця в 2011 р. становила 329 доларів, у Польщі – 1360, Чехії – 1450. Натомість сумарний статок сотні найбагатших українських бізнесменів становив 54 млрд. дол. Державу нищить тотальна корупція. Україна посіла 152 місце в індексі сприйняття корупції за «Транспаренсі Інтернешнл». Як наслідок валове виробництво продукції (ВВП) у нас навіть не наближається до 200 млрд. дол. й на 15 % менше, ніж 22 – мільйонної Румунії, на 30% - ніж 10 мільйонної Чехії і у 3,1 рази менше, ніж у Польщі. Натомість за період незалежності олігархи вивезли з України близько 167 млрд. дол. З них лише за останні два роки понад 73 млрд. дол.

Страшною пересторогою для нас звучать слова російського, а згодом американського соціолога Пітирима Сорокіна, автора праці «Голод як фактор», де аналізується вплив голоду на поведінку людей, соціальну організацію та суспільне життя. Його думка має безпосередній стосунок до України наших днів: «Там, де всі стають шакалами й хижакими, не можна займатися продуктивною працею. Ті, хто

нею займатиметься, все одно нічого не отримають для себе: тисячі грабіжників дертимуть із них сто шкур і не залишать їм навіть голодного пайка. Тому все економічне життя такого суспільства неминуче йде до цілковитого краху, який і станеться рано або пізно, а саме: коли буде розкрадене все й красти вже буде нічого». [18].

Сьогодні, ніколи, як ніколи, даються взнаки наслідки Голодомору – геноциду 1932 – 1933 років (українці за мізерну оплату своєї праці відмовляються від притаманних їм форм поведінки, свободомислення і прагнення до волі, відчутний моральний розклад свідомості й особистості, покірливо терплять розкрадання створеного ними національного багатства, руйнування їхньої культури владою, а особливо її головної складової – рідної мови; нерідко, щоб не померти знову ж таки з голоду, плазують перед тими, кого називають олігархами, хамами й бандитами, зрікаються своїх природніх прав, якими користується населення європейської спільноти й Америки, понад 6 млн. синів і дочок поневіряються на заробітках у зарубіжжі, щоб прогодувати свої сім'ї і мають всі ознаки покаліченого народу) знову актуальний заклик великого американця, одного з перших дослідників Голодомору в зарубіжній історіографії Джеймса Мейса про створення Інституту геноциду українського народу, насильства, яке здійснювали колонізатори, особливо радянська імперія.

Адже вивчення і розголошення цього злочину сталінського режиму прискорило падіння імперії зла – СРСР, й неодмінно приведе до фізичного й духовного очищення нації, виведе її на шлях розквіту культурного й матеріального добробуту. Якщо ми цього не зробимо, то, за словами священика-українця Олександра Биковця з Америки, настане найбільша проблема – духовна: «чи буде кому помолитися за всіх, хто загинув?». [Проф. Джеймс Мейс, «День» (1997 - 2004) 18 лютого 2003 року//День. – 2002. – 23 – 24 листопада.».].

Пам'ять і вшанування жертв Голодомору 1932-1933 рр. очистить й облагородить наші душі, думки й свідомість, сприятимуть піднесенню гідності українського народу і держави.

Джерела та література:

1. Бакунин М.А. Государственность и анархия. 1873.
2. Бердяев Н. Русский коммунизм // Новое время. – 1990. - № 9.
3. Веселова О.М. , Марочко В.І. , Мовчан О.М. Голодомори в Україні з 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947 рр. : злочини проти народу. Вид. 2-е , допов. – Київ - Нью-Йорк, 2000.
4. Всесоюзная перепись населения 1939 года. Основные итоги. – Москва. – 1992. – с. 59.
5. Вирабов И. От Мора до мора // Комсомольская правда.- 1991. - 18 мая.
6. Грабовський С. Пазурі Голодомору//День. – 2009. – 27 листопада.
7. Заворотный С., Полежевец П. Операция Голод // Комсомольская правда. - 1990. - 3 февраля.
8. «Коммунистическая утопия» М. Бакунина // Аргументы и факты. - 1990. - №12.
9. Кушлиняк Д. Український Голокост. Так вимирав народ//Шлях перемоги. – Ч. 21 (2404. – 2000. – 31 травня).
10. Кульчицький С.В. Голод 1932 – 1933 рр. в Україні як геноцид: мовою документів, очима свідків. – К., 2008. – с. 179.
11. Лапчинська Н. Голодомор 1932-1933 років як наслідок колективізації // Рада. - 1993. - 1 липня
12. Ленин В.И. ПСС. - Т.12
13. Ленин В.И. ПСС. - Т.43
14. Маркс К. , Энгельс Ф. Соч. - Т.36.
15. Маркс К. , Энгельс Ф. Твори. - Т.39.
16. Марочко В. Голодомор 1932-1933 років в Україні: Хроніка / В.Марочко, О.Мовчан. - К., 2008
17. Мейс Дж. Політичні причини голодомору в Україні (1932-1933рр.) // Укр.

- істор. журнал. - 1995. - №1.
18. Сорокін Пітерим. Голод як фактор. Цитую за І. Сюдюковим. Каткування України: приховані механізми та наслідки//День. – 2012. – 23 – 24 листопада.
19. Сталин И. Вопросы ленинизма. - Москва, 1933.
20. Сталин И. Соч. Москва, 1946 – 1952. – Т. 7.
21. Сталин Й. Твори. - Т.12.
22. Сталин Й. Твори. - Т.13.
23. Трагедия советской деревни. Сб. док. - Т.3. Конец 1930- 1933 / Под ред. В. Данилова, Р. Манниня. Л. Виолы. - Москва, 2000.
24. Українське слово. – Ч. 13.- 2000. – 30 березня – 5 квітня.
25. Франко І.Я. Соціалізм і соціал-демократизм// Життє і слово. - 1897.
26. Шаповал М. На смерть тирана// Народна газета. - 1992. - Січень №3(32).

Микола Сядристий

Голодомор 1932 – 1933 років – геноцид українського народу: передумови та наслідки

У статті розглядаються передумови та наслідки Голодомору – геноциду українського народу, організованого більшовицькою владою проти українського селянства.

Ключові слова: Голодомор, В. І. Ленін, селянство, хліб, комуністична ідеологія.

Pre-conditions and consequences of Holodomor are examined in the article - to the genocide of the Ukrainian people organized by bolshevist power against ukrainian peasantry.

Key words: Holodomor, V. I. Lenin, peasantry, bread, communist ideology.